

РЕЦЕНЗИЯ

**По конкурс за получаване на академичната длъжност „Доцент” в област на висше образование „Социални, стопански и правни науки“ по професионално направление 3.9. Туризъм (здравословни и безопасни условия на труд),
обнародван в ДВ - бр. 90 от 15.11.2016 г.**

Участник в конкурса: гл. ас. д-р Димитър Василев Батуров

Рецензент: проф. д-р Мария Станкова, Частно висше училище „Колеж по туризъм – Благоевград“

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на Катедра "Туризъм" към Частно висше училище (ЧВУ) „Колеж по туризъм – Благоевград“, съгласно Решение на Катедрен съвет. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № 231/16.01.16 г. на Ректора на ЧВУ - гр. Благоевград, а на неговото първо заседание бях определена за рецензент по конкурса.

2. Информация за кандидатите в конкурса

Единствен участник в обявения конкурс е гл. ас. д-р Димитър Василев Батуров. Той е завършил средното си образование в Руска езикова гимназия в гр. Стара Загора през 1982 г. Висше образование придобива през 1993 г. във Висшия медицински институт, гр. Стара Загора. Непосредствено след завършването си, през 1993 г. започва трудовата си дейност в системата на здравеопазването. От декември 2006 г. до настоящия момент работи на високо експертно ниво във Военно-медицинска академия, гр. София, включително и в аспекта на научно-изследователска и научно-преподавателска дейност по контрол и превенция на рисковото поведение.

Професионалната квалификация на Димитър Батуров през годините включва: придобиване на специалност „Психиатрия” – 1997 г.; „Здравен мениджмънт за ръководители на болнични заведения“ - 2012 г. ; образователна и научна степен

„доктор”- защитен хабилитационен труд по научно направление 3.5 „Обществени комуникации и информационни науки”, научна специалност „Организация и управление извън материалното производство; академична длъжност „главен асистент” по професионално направление 3.7. „Администрация и управление”– 2014 г. в Колеж по туризъм – гр. Благоевград.

От общия му двадесет и четири годишен професионален и преподавателски стаж, осем години гл. ас. д-р Батуров работи и към Частно висше училище „Колеж по туризъм – Благоевград“.

Димитър Батуров е член на научни, браншови и обществени организации, по значими от които са Българската психиатрична асоциация и Българския лекарски съюз. Учредител и председател е на управителния съвет на Сдружението на българските съдебни психиатри и психолози. Представява Българско сдружение по авиационна, морска и космическа медицина в European Society of Aerospace Medicine (ESAM).

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

От подадените документи на участника в конкурса – гл. ас. д-р Димитър Батуров е видно, че отговаря на приетите препоръчителни научни и наукометрични формални изисквания към кандидатите за заемане на академичната длъжност „доцент” и е в съответствие със спецификата на професионалното направление, в което е обявен конкурса. Счита се, че се установява ниво на подготвеност на кандидата като участник в конкурса за академичната длъжност „доцент” по професионално направление 3.9 Туризъм.

От приложена от Д. Батуров справка става ясно, че за последните четири години участва активно в организационни и научни съвети на конференции и симпозиуми, като председател, член и секретар. Водил е и уркшоп на тема „Психология и туризъм“ (2014 г.). Негови трудове са цитирани от 18 български автора (приложен списък на цитати).

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Гл. ас. д-р Димитър Батуров в Колеж по туризъм води лекционни курсове по дисциплините „Психология на пътуващите при кризисни ситуации, природни бедствия и тероризъм”; „Мениджмънт на професионалния стрес при организатори на туристическа дейност”; „Медицина, туризъм и сигурност”; „Стопанска логистика”; „Фирмена сигурност”.

От представената служебна бележка е видно, че ежегодно аудиторна натовареност на гл. ас. д-р Димитър Батуров е приблизително 180 часа. Познавам гл. ас. д-р Батуров и мога да заявя, че добро впечатление прави културата му на общуване с колеги и студенти. Същевременно, мога да подчертая, че Д. Батуров използва рационално възможностите на съвременните информационни технологии в работата си като преподавател и прилага активни методи на обучение: тестове, обсъждане на казуси, мултимедийни презентации и дискусии, възлагане на индивидуални и колективни курсови разработки и задачи.

От гореизложеното, може да се направи извода, че гл. ас д-р Димитър Батуров е преподавател, поставил си за цел непрекъснато да обогатява своите знания, умения и опит, в съответствие с новостите в областта, в която работи. В този аспект се проследява и професионалното му развитие в посока към заемане на академичната длъжност „доцент”, което бележи различни възходящи стъпки, свързани с надграждане на професионалните качества и умения, както и с работа по различни по своя характер практически прояви. Тук се включва и работата му като експерт в работни групи за създаване и промяна на нормативни документи, както и в междуведомствени проекти и научно-приложни разработки за държавни институции, включително проект по Фонд „Научни изследвания“.

Преобладаващата част от публикациите на Д. Батуров са в специализирани издания в страната, с редакционни съвети или колегии. Положителен момент за преподавателската му дейност е, че неговите публикации могат да се ползват в учебния процес, както и да бъдат полезни на туристическия бизнес.

5. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

Участникът в конкурса за академичната длъжност „доцент“ е представил списък на своите публикации, които са подредени в следните рубрики: Монографии, Публикации в научни списания и научни доклади, публикувани в научни списания, Други научни публикации, Участие в конгреси, конференции, симпозиуми и изнесени научни доклади, Научно приложни разработки за държавни институции.

От приложените разработки в документите по конкурса за академичната длъжност „доцент“ е видно, че от общо представени 35 публикации, след придобиване на ОНС „доктор“, 19 са свързани с направление 3.9 Туризм и се посочват като релевантни на конкурсната тематика. От тях, монографиите са 4 (№№ 6, 7, 8, 9 от Списък с публикации), публикациите в научни списания са 10 (№№ 10, 11, 3, 14, 15, 16,

17, 18, 19, 20 от Списък с публикации), научните доклади са 5. 7 публикации на кандидата са в съавторство.

Д. Батуров представя също така 1 самостоятелен наръчник (№ 25 от Списък с публикации) и 1 публикация-екипна разработка на методика (№ 29 от Списък с публикации). Декларирал е с подписа си, че представената от него информация по конкурса, включително и публикациите, които има и, в които участва са достоверни. Също така, в края на списъка със свои публикации, Д. Батуров е посочил ясно разграничението в текстовете, написани в съавторство.

Общият обем на публикациите по конкурса е от 767 страници. Детайлното представяне на видовете публикации е добре видимо в табл. № 1.

Таблица № 1 Публикации на д-р Д. Батуров, представени по качествени и количествени признаци, за участие в конкурс по професионално направление 3.9 Туризъм

№	Вид на публикацията	Авторство				Номерация на публикацииите (№, № ...)	На чужд език	Общо	
		Самостоятелни		В съавторство			Англ. (№,№..)	Публ. бр.	Стр. бр.
		бр.	стр.	бр.	стр.				
1	Монографии	2	(№6)-256 с. (№7)-144 с.	2	(№8)- 196 с. (№9)- 54 с.	(№6, №7, №8, №9)		4	650 с.
3	Научни статии	6	(№10)- 7с. (№11)-6с. (№15)-9 с. (№16)-7 с. (№19)-6 с. (№20)-7 с.	3	(№13)-6 с. (№14)-5 с. (№17)-6 с.		(№18) - 9с.	10	68 с.
4	Научни доклади	3	(№12)-7с. (№23)-15 с. (№24)-9 с.	2	(№22)-8 с. (№21)-10 с.			5	49 с.
	Общо	11		7			1	19	767 с.

В списъка на научната продукция на кандидата могат да се обобщят три основни категории публикации: *монографии, научни статии и научни доклади в областта на здравословните и безопасни условия на труд в туризма*. По своята структура и обем тази научна продукция обхваща:

5.1. Монографии (самостоятелни и в съавторство):

Основно се разглеждат монографичните трудове, разработени самостоятелно: „Здраве и безопасен труд на работното място в туристическия бранш” (2016). изд. Колеж по туризъм” (страници: 256) и „Как да реагираме при конфликт и екстремна ситуация” (2016). изд. Колеж по туризъм” (страници: 144).

В тези два основни труда вниманието на автора е насочено към изследване на човешките взаимоотношения и подобряване на организационно-управленския инструментариум за подобряване на ефективността на труда във военната система и сферата на туризма. Те са пряко относими към конкурсната тематика и засягат една малко позната материя, но същевременно много актуална при новите условия и глобален ред.

В тях, Д. Батуров представя управлението на човешките ресурси като философия за управление на хората, която се основава на тезата, че човешкият фактор има решаващо значение за постигане на организационен успех. Той обаче се интересува от спецификата на подбора на кадри в организацията, в разновидностите ѝ на психологична и медицинска. Изучавайки ги, чрез различни проблемни аспекти, Батуров предлага работещ нормативен механизъм и обоснована система, съдържаща необходимия инструментариум за идентифициране, справяне и превенция на разглежданите от него тематични въпроси.

В структурно отношение, монографичния труд „Здраве и безопасен труд на работното място в туристическия бранш” (2016). изд. Колеж по туризъм” – Благоевград се състои от увод, пет раздела, заключение, библиография и приложения. Обемът на труда е 256 стандартни страници.

Монографията разглежда историческите възгледи и общите понятия за здраве и труд и модела им, от гледна точка на Световната здравна организация, Европейското и националното законодателство за здравословни работни места. Отразени са националните и европейски изисквания към здравословните и безопасни условия на труд. Изведени са правата на български граждани при оказване на медицинска помощ в рамките на Европейския съюз/ЕС/, както и задълженията на институциите при оказване на спешна медицинска помощ на пострадали от страни членки на ЕС.

В общ план, в този труд авторът поставя акцент върху „здравния и медицински туризъм”, като динамично развиваща се концепция, свързана с туристически пътувания, чиято основна цел е възстановяване, подобряване и укрепване здравето на индивида. При своите разсъждения, той достига до извод, че създаване на партньорство между медицинските и туристически организации би улеснило създаване на обща маркетингова стратегия за развитие на туризъм, свързан със здравето в България. Класифицира опасностите на средата за човека в производствения процес и описва всеки един от факторите, конкретните механизми, по които те оказват вредно въздействие, вида заболяване, което причиняват и конкретните защитни средства,

които трябва да се използват за намаляване и неутрализиране на това влияние. Провежда анкетно проучване, въз основа на което извежда конкретни изводи и препоръки насочени към работодателите в сферата на туризма лица и към работодателите им, свързани с подобряване на знанията и осведомеността по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Монографичният труд „Как да реагираме при конфликт и екстремна ситуация” (2016). изд. Колеж по туризъм” е с обем от 144 страници и се състои от шестнадесет основни теми, ориентирани към проблематиката на психологията на пътуващите и работещите в сферата на туризма при кризисни ситуации, природни бедствия и тероризъм. Всяка тема се състои от обзор, включващ различните теоретични направления, алгоритъм на формиране на понятия и решения на конкретни казуси. Последната тема въвежда симулационните игри, като способ за наблюдение, отработване и заучаване на основните елементи на индивидуално и групово поведение, ефективни лидерски поведенчески модели, групова сплотеност при решаване на конфликти и реагиране в екстремна ситуация в туризма.

5.2. Научни статии (самостоятелни и в съавторство):

Представени са за рецензиране 10 научни статии, от които 6 самостоятелни, 3 в съавторство и 1 на чужд език (№№ 10, 11, 3, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 от Списък с публикации). Публикувани са в специализирани български издания, с общ обем от 68 страници. Сред тях правят впечатление:

№ 10 Батуров, Д. „Оценка на изпълнението и мотивацията на персонала в семейния хотел” , страници: 7, сп. „Икономически и социални алтернативи”, 2016, бр. 4 ISSN-1314 – 6556

№ 19 Батуров, Д. „ Здраве, сигурност и безопасен труд на работното място в туристическия бранш. Изследване на осведомеността”, Пирински книжовни листи, „Колеж по туризъм” – гр. Благоевград, 2014

№ 20 Батуров, Д. „ Изследване на удовлетвореността от труда при лица, работещи в сферата на туризма”, Пирински книжовни листи, „Колеж по туризъм” – гр. Благоевград, 2013 г., стр. 140-146,

В изброените, както и в останалите в научни статии на д-р Батуров, проличават уменията му да декомпозира, анализира и обобщава, така че да достигне до оригинални решения, отнасящи се до конкретни проблеми, касаещи здравето, сигурността и безопасния труд на работното място

5.3. Научни доклади (самостоятелни и в съавторство):

Публикации от участие в научни конференции – общо 5 научни доклада, представени и публикувани в сборници от национални и международни научни форуми - 3 от които са самостоятелни (№№ 12, 23, 24) и 2 в съавторство (№№ 21, 22). Общият им обем е 49 страници.

От посочените публикации, според мен, трябва да бъдат отличени следните:

Батуров, Д., „Фундаменталност и многоаспектност на понятието “сигурност”. Анализ на теоретичните направления в сферата на сигурността.”/под печат/ Български Ловно Рибарски Съюз, „Предизвикателства”, София, 2016 г.

Батуров, Д., „ Медицина на пътуващите и туризма“, Научен доклад представен на Международен форум „Академична мрежа за партньорство“ за учредяване на Европейски клъстер «Знания и изследвания за туризма и свободното време» 12-14 май 2007 г.

Батуров, Д. „Психични нарушения при екстремни ситуации. Техника на психологична помощ в хотелския комплекс”, Научен доклад представен на кръгла маса на тема „ Общинска сигурност-предизвикателство на времето“. УНСС, 13.12.2016.

След запознаването ми с представените научни доклади, мога да отбележа, че професионалният интерес на кандидата по темата е очевиден, така също, както и готовността му да дефинира и анализира важни проблеми, теоретични и практически постановки, свързани със здравословните и безопасни условия на труд в туризма.

Представените материали за оценка и рецензиране, самостоятелно разработени от кандидата и, в които е участвал като съ-автор, подлежащите на рецензия възлизат на 767 страници. Приемам ги за рецензиране, с изключение на публикации под номера 8 и 9 в приложения списък. Същевременно, считам, че е представена за рецензиране значителна по обем научна продукция, която в основната си част съответства като тематиката на обявения конкурс. Публикациите са посветени на актуални за теорията и практиката на здравословните и безопасни условия на труд в туризма въпроси. Монографиите и научните статии имат за изразен приоритет критичния анализ на изследваната проблематика. Считам също така, че представените публикации обхващат актуални, изследвани и сравнително нови въпроси, като приемам за релевантни към тематиката на конкурса първите три от изведените от кандидата четири тематични направления и откроявам водещите им аспекти, а именно:

По направление първо: публикации на кандидата в сферата на **организацията на здравословни и безопасни условия на труд в туристическата фирма**. Тук

попадат един от монографичните трудове на кандидата по конкурса (№ 6), както и три научни статии (№№ 6, 10, 19, 20). Посочените разработки се фокусират върху същността, изискванията, контрола, процедурите и усвояването на практико-приложни умения, както и въвеждат модулно обучение по оказване на първа долекарска помощ. Прави впечатление и стремежа на кандидата допълнително да систематизира знанията си във връзка със здравословните и безопасни условия на труд в туризма чрез изследователски проучвания за осведомеността на работещите в бранша по въпросите на познаването и спазването на изискванията на Закона за здравословни и безопасни условия на труд.

В направление второ са обхванати публикации, занимаващи се с **формиране на групови и колективни взаимоотношения в туристическата фирма** (№№ 7, 24). Специално внимание тук трябва да се отдели на приносния момент по отношение на управлението на кризи в конфликтна среда, екстремна ситуация и терористичен акт на територията на хотелския комплекс. По-конкретно, в тях се акцентира върху формирането на практически умения, чрез симулативни игри на организационно, групово и индивидуално ниво, модели на поведение и алгоритъм на дейности при оказване на психологическа помощ на територията на хотелския комплекс.

В третото направление са включени публикации, които изследват **управлението на системите за подбор на кадри в туризма**. От посочените публикации с номера №№ 8, 9, 12, 13, 14, 16, 17, 18 от оценката изключвам тези под номер 8 и 9. Те, по-скоро касаят опитите за дефиниране на самотата, тревожността и алкохолната зависимост. Независимо от това, трябва да подчертая положителната ми оценка за публикациите, в които се разглеждат въпросите за фирмената сигурност (№№ 13) и усъвършенстването подбора на кадри в туристическия бранш, чрез въвеждане на конкретен инструментариум (№ 14).

6. Оценка на научните и научно-приложните приноси

След като се запознах с разработките на гл. ас. д-р Димитър Батуров, определено стигам до извода, че той притежава добра литературна осведоменост и умения да систематизира и критично да осмисля достигнатото в съответните сфери. Проявява творчески подход към разработваните проблеми, изразяващ се в търсене на нови решения и идеи.

Считам, че като основни приноси в цялостното творчество на кандидата могат да бъдат посочени следните:

1. Анализирани са факторите, оказващи влияние върху условията на труд в туристическия сектор, едновременно с механизмите им на действие и увредите за човешкото здраве, като са предложени дейности, способстващи тяхното елиминиране.
2. Изведени са обобщения, имащи теоретично и методологическо значение за подобряване организацията на здравословните и безопасни условия на труд от страна на работодателите в туристическия бранш и държавата.

Най-общо, **научно-приложни приноси** се откриват в научните разработки на кандидата, свързани с подобряване организацията на здравословните и безопасни условия на труд от страна на работодателите в туристическия бранш и държавните институции. **Практико-приложните приноси** се забелязват в разработените от него ръководство за формиране на практически умения на работещите в туризма при трудова злополука и екстремна ситуация, предлагащо приложим медицински алгоритъм за оказване на първа долекарска помощ; и практически наръчник за оказване на психологическа подкрепа в конфликтна среда и екстремна ситуация, в сектор хотелиерство и ресторантьорство, въвеждащ симулативни игри.

Така представени, приносите на гл. ас. д-р Батуров отразяват насочеността на изследователските му търсения към проучване на конкретни модели за идентифициране и справяне с проблемите на туристическата организация, като цяло, и на човешкия фактор, като съществен елемент, със своите физически и психически дадености, с оглед способстване постигането на организационните цели.

7. Критични бележки и препоръки

В подложената на рецензия и анализ научна продукция на кандидата е добре видим широкия кръг от въпроси, които провокират изследователските му нагласи. Впечатление прави отношението му към изясняване спецификата на проблемите и в същото време, трудностите, с които се сблъсква в стремежа си да бъде пунктуален. Като цяло, в разработките му не се откриват сериозни слабости, които да намалят положителни им качества. Но, поради изтъкнатата тук по-горе причина, въпреки сериозните си публикации, включително монографичен труд, ръководства и наръчници, би било препоръчително Д. Батуров да концентрира творчеството си в по-тесен проблематичен кръг. Друг съществен момент, с характер на бележка и едновременно с това на препоръка, касае недостатъчната популярност на направените от него публикации. Добре би било, Д. Батуров да разшири изявите си по-

представително, освен в страната, така също и в чужбина. По този начин ще допринесе за утвърждаване на някои свои изводи, които реално могат да имат сериозен практически отзвук за индустрията на туризма.

Направените коментари в никакъв случай не омаловажават значимостта на научните и приложни разработки на кандидата Д. Батуров и имат характер, преди всичко на предложения за по-нататъшното му развитие като изследовател.

Заключение

Кандидатът за заемане на академична длъжност „доцент” Димитър Василев Батуров отговарят на предвидените изисквания, а именно:

1. придобил е образователната и научна степен „доктор”;
2. заема академичната длъжност “главен асистент”;
3. има преподавателски стаж и опит по дисциплини в ПН 3.9 Туризмъ;
4. има публикуван монографичен труд по тематиката на конкурса, който не повтарят трудовете му, представени при придобиването на ОНС „доктор”;
4. публикувал е и е представил по процедурата на конкурса други оригинални научни трудове.

Професионалното развитие на Д. Батуров се отличава с многоаспектност, но може да се приеме и като тясно свързано с областта на обявения конкурс, в т.ч. като преподавател и изследовател.

Представените за рецензиране научни публикации на гл. ас. д-р Димитър Василев Батуров отговарят на високите изисквания на чл. 24 от ЗРАСРБ за заемане на академичната длъжност „доцент”. Нормативно процедурните изисквания във връзка с провеждането на конкурса са спазени. Научната продукция на кандидата припокрива количествените и качествени изисквания и обогатява съществуващи знания в областта на здравословните и безопасни условия на труд в сферата на туризма.

Давам положителна оценка за цялостната дейност на кандидата, който отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и изискванията, заложи в Правилника за развитие на академичния състав на ЧВУ „Колеж по туризмъ“, гр. Благоевград. Познавам, като колега, гл. ас. д-р Димитър Батуров и считам, че той притежава нужните качества на учен, работещ в областта на здравословните и безопасни условия на труд в сферата на туризма; налице са всички основания да му бъде присъдена академичната длъжност „доцент” в област на висше

образование „Социални, стопански и правни науки“ по професионално направление 3.9
Туризм (здравословни и безопасни условия на труд).

30. 01. 2017 г.
гр. Благоевград

Рецензент:
(проф. д-р Мария Станкова)